

Kvalitetsredovisning för kommunala förskolor i Älvsjö 2012

Kvalitetsarbetets genomförande

Med utgångspunkt i läroplanen och kommunfullmäktiges budget samt föregående års kvalitetsredovisning har verksamhetsområdeschefen tillsammans med förskolecheferna och de pedagogiska ledarna reviderat och tagit fram förslag till nämndmål och indikatorer för förskolan. Stadsdelsnämnden fastställde dessa i samband med beslut om verksamhetsplan och budget år 2012. Nämndmålen har täckt in vart och ett av läroplansområdena; *normer och värden, utveckling och lärande, barns inflytande, skola och hem samt samverkan med skolan*.

Förskoleenheterna, och i vissa fall respektive förskola, har i sina verksamhetsplaner arbetat fram enhetsspecifika åtaganden med tillhörande förväntade resultat, arbetssätt, resursanvändning och planer för uppföljning och utveckling. Åtagandena har utgått ifrån nämndens mål. Varje förskola har också skrivit in de åtaganden som vänder sig till brukarna i sina kvalitetsgarantier för 2012. Verksamhetsområdeschefen har tillsammans med utvecklingssekreteraren gått igenom förskolornas förslag till kvalitetsgarantier. Slutligen har dessa fastställts av stadsdelsnämnden.

Enheterna har i sina kvalitetsredovisningar beskrivit hur det systematiska kvalitetsarbetet är organiserat inom respektive förskola och för hela resultatenheten. Det finns en tydlig systematik i enheternas kvalitetsarbete och pedagogerna är delaktiga i exempelvis utvecklingsgrupper, kvalitetsgrupper och forum för avdelningsansvariga. Varje förskola har genomfört en utvärdering av sitt arbete och beskrivit vilka åtaganden och förväntade resultat man har uppnått och hur man nått dessa. Som underlag för självvärderingen används bl.a. reflektionsprotokoll, pedagogisk dokumentation, barninterjuver, förskoleundersökningen och det självvärderingsmaterial som stadsledningskontoret arbetat fram för indikatorn "*Personalens bedömning av förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling*". Förskolepersonalen lägger stort fokus på behovet av att följa upp vad barnen får ut av verksamheten för att kunna förändra och utveckla sin verksamhet.

Verksamhetsområdeschefen har tillsammans med utvecklingssekreteraren genomfört dialogmöten med samtliga sex enheter där förskolechef, pedagogisk ledare samt personalrepresentanter från förskolorna deltagit. Analysen från dessa dialogmöten liksom enheternas kvalitetsredovisningar har legat till grund för årets kvalitetsredovisning för Älvsjös kommunala förskolor.

Som ett resultat av dialogmötena kan förvaltningen konstatera att enheternas kvalitetsredovisningar håller en allt högre kvalitet. Enheterna har på ett tydligare sätt beskrivit hur det egna uppdraget och kvalitetssystemet är kopplat till stadens och nämndens vision, mål och planer. Fastställandet av förväntat resultat har medfört att förskolorna på ett mycket tydligare sätt kunnat redogöra för sina resultat och sin måluppfyllelse. Kvalitén i bedömning och analys av resultaten har därmed blivit högre. Enheterna är också tydligare med att beskriva vilka specifika metoder/verktyg som används för att följa upp olika åtaganden. Den sammanfattande analysen och bedömningen av måluppfyllelsen och lärdomarna under året hänger dock inte på ett tydligt sätt ihop med de utvecklingsområden och åtgärder för utveckling som enheterna tar fram till nästa års verksamhetsplan.

Ledarskapet är centralt för hur enheternas kvalitetsarbete fungerar. För att stärka det pedagogiska utvecklingsarbetet har varje enhet, förutom förskolechef, en pedagogisk ledare. Fyra förskolechefer har under året gått den statliga rektorsutbildningen och en har utexaminerats. Målet är att samtliga förskolechefer ska ha genomgått denna utbildning.

En gemensam förskolevision för Älvsjös förskolor har utarbetats tillsammans med förskolecheferna och de pedagogiska ledarna liksom en handlingsplan för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling. Dessutom har förvaltningen inlett ett flerårigt kvalitetsutvecklingsarbete med fokus på barns språk- och kunskapsutveckling, pedagogisk dokumentation samt praktisk IT- och mediekompetens. Siktet är inställt på att förskolorna ska hålla en jämn och hög kvalitet och att Älvsjö ska ha den bästa förskoleverksamheten i staden.

Underlag/källor för bedömning av måluppfyllelsen

Bedömningsunderlag för måluppfyllelsen;

- Förvaltningens bedömning av om det förväntade resultatet uppnått för nämndens mål och indikatorer.
- Förskoleenheternas kvalitetsredovisningar. I detta ingår förskolornas bedömningar av om det förväntade resultatet uppnått för åtagandena, stadens självvärderingsinstrument och barnintervjuer.
- Stadens förskoleundersökning. Svarsfrekvensen på brukarundersökningen var 76 %, vilket är 1 % högre än stadens genomsnitt.
- Förvaltningens dialogmöten med resultatenheterna utifrån deras kvalitetsredovisning.

Övergripande bild av måluppfyllelsen

Förvaltningen bedömer att förskolorna sammantaget har uppfyllt nämndmålen för läroplanens målområden *"Normer och värden, Utveckling och lärande, Barns in-*

flytande, Förskola och hem samt Samverkan med skolan". Resultatet grundar förvaltningen på ovanstående underlag/källor. Resultaten varierar, förskolor och enheter emellan, men även mellan olika arbetslag inom en förskola. Sådana skillnader kommer alltid att förekomma men förvaltningens bedömning är att dessa "kvalitetsskillnader" kommer att utjämnas genom det kvalitetsutvecklingsarbete som påbörjats.

Förskoleundersökningen som genomfördes under våren visar att föräldrar är nöjda med Älvsjö kommunala förskolor. Resultatet på nedanstående frågor har höjts mellan åren 2011 och 2012;

<i>Miljön är trygg och säker i förskolan</i>	från 76 % till 77 %
<i>Jag kan rekommendera mitt barns förskola</i>	från 77 % till 79 %
<i>Jag är som helhet nöjd med mitt barns förskola</i>	från 81 % till 82 %.

Resultatet på de frågor som är kopplade till läroplanens målområden *Normer och värden, Barns inflytande* och *Förskola och hem* har också förbättrats med ett par procentenheter jämfört med 2011. Målområdet *Utveckling och lärande* har dock försämrats från 77 % till 75 %. Den främsta förklaringen till det försämrade resultatet är att årets underökning innehåller en ny fråga under detta område och är därför inte helt jämförbart mellan åren. Frågan *Mitt barn ges stöd i att utveckla sin matematiska förmåga*, fick endast utfallet 70 % nöjda föräldrar då förskolornas arbete med barns matematiska förmåga inte hunnit utvecklas lika mycket som övriga delar.

Stadens självvärderingsinstrument avseende *Utveckling och lärande* har bidragit till att öka medvetenheten hos pedagogerna och är en stor tillgång för det fortsatta utvecklingsarbetet. Instrumentet har tydliggjort pedagogernas uppdrag både genom egen reflektion och gemensamma samtal. Detta har lett till att man mer konkret fått insikt i vilka förändringar man är i behov av att vidta för att stimulera en fördjupad utveckling hos barnen.

De pedagoger som använder sig av pedagogisk dokumentation ger barnen mer stöd i att pröva eller utveckla sina tankar och hypoteser samt att slutföra dem. Många av pedagogerna behöver en fördjupad kunskap i pedagogisk dokumentation för att kunna se och dokumentera samt analysera barnens lärande. Många av pedagogerna behöver också diskussioner om utvärderingarnas utformning samt hur analyserna ska göras.

En av stadens indikatorer gäller andel förskollärare av det totala antalet anställda pedagoger på förskolorna. Stadsdelsförvaltningens mål för 2012 var 47 % och resultatet blev 46,5 %.

Målområden

Normer och värden

NÄMNDMÅL:

Förskolans arbetssätt ska utveckla barns förståelse för likabehandling

Resultat

Förskoleundersökningen visar att frågorna avseende målområdet *Normer och värden* har fått ett högre resultat; från 86 % 2011 till 87 % 2012.

Mitt barn känner sig tryggt; från 87 % till 89 %

Pojkar och flickor ges möjlighet att utvecklas; från 86 % till 90 %

Förskolan arbetar medvetet med att utveckla barnens sociala förmåga; 85 % båda åren.

Likabehandlingsplanen, som är upprättad på varje förskola har reviderats under året. Likabehandlingsplanen uttrycker tydligt att förskolan tar avstånd från alla tendenser till trakasserier och kränkande behandling. I förskoleundersökningen framgår att 85 % av föräldrarna känner till att förskolan har en likabehandlingsplan. Detta är en markant ökning från 2011 då det var 64 %.

Utifrån enheternas förväntade resultat för måluppfyllelsen av sina åtaganden har de i sina självvärderingar bl.a. noterat följande resultat. Att barnen;

- pratar om och visar intresse av andra kulturer, platser, länder och språk
- samtalar, frågar och funderar kring varandras likheter och olikheter
- är medskapare till en positiv samvaro på förskolan
- visar hänsyn och empati, samspelar, kompromissar samt hjälper och stöttar varandra oavsett kön, ålder och bakgrund
- provar på material oavsett kön, ålder och bakgrund.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Normer och värden*.

Värdegrunden ligger som en vägledande bas i förskolans likabehandlingsplan. De behöver förankras och implementeras ytterligare så att de används på ett medvetet sätt. Rutinerna för hur de introduceras för att göra nya pedagoger, vikarier och föräldrar delaktiga i planen behöver ses över. Samtliga förskolor ska göra kart-

läggningar och utvärderingar av det senaste årets arbete som grund för nästkommande års likabehandlingsplan.

Övervägande delen av pedagogerna är medvetna om vikten av sitt förhållningssätt och lekmiljöns pedagogiska betydelse i arbetet med barnen kring normer och värden. Miljöerna på förskolorna behöver dock utvecklas mer så att de också speglar det mångfaldssamhälle vi lever i. I *Handlingsplanen för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling* framgår att pedagogerna måste inta ett interkulturellt förhållningssätt i vilket olikheter ses som en tillgång. De måste vara medvetna om sin roll utifrån sin egen etniska bakgrund samt förstå hur ett månkulturellt samhälle kan återspeglas i förskolan. Alla barn behöver bekräftelse och bli sedda som de är. Pedagogerna måste skaffa sig kunskap om barnens bakgrund. Barnen har olika erfarenheter och behöver få använda dessa för att få ett ökat självförtroende. Handlingsplanen, som innehåller både checklista och diskussionsfrågor, måste fortsätta att implementeras till all personal i förskolan.

Utveckling och Lärande

NÄMNDMÅL:

Stadsdelsnämnden ska främja kultur för, med och av barn/ungdomar

Resultat

Kulturplanen *Kultur i ögonhöjd* har implementerats och åtaganden formulerats.

Utifrån enheternas förväntade resultat för måluppfyllelsen av sina åtaganden har de i sina självvärderingar bl.a. noterat följande resultat. Att barnen;

- får både interna och externa kulturupplevelser
- får ta del av olika traditioner
- skapar i form av målning, lera, drama, dans och musik
- uttrycker upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer .

NÄMNDMÅL:

Förskolans arbetssätt ska utveckla barns språk- och kommunikationsförmåga samt nyfikenhet att utforska matematik, naturvetenskap och teknik

Resultat

Utifrån enheternas förväntade resultat för måluppfyllelsen av sina åtaganden har de i sina självvärderingar bl.a. noterat följande resultat. Att barnen;

- återberättar händelser, förmedlar tankar och idéer
- lyssnar, reflekterar, frågar, berättar och argumenterar
- använder olika uttryckssätt verbalt eller via kroppsspråk för att kommunicera

- visar intresse för ordbilder, symboler och bokstäver
- uppskattar, sorterar, jämför, parar ihop och använder sig av olika begrepp i vardagliga sammanhang
- provar olika fenomen som flyta, sjunka, tina, frysa m.m.
- visar intresse av siffror och bokstäver
- utvecklar förståelse för sin delaktighet i naturens kretslopp
- komposterar och källsorterar
- visar omtanke om djur, växter och natur.

Övergripande resultat

Självvärderingsmaterialet som stadsledningskontoret arbetat fram för indikatorn *”Personalens bedömning av förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling”* har för 2012 blivit ett värde på 3,63 mot 3,54 för 2011.

Förskoleundersökningen visar att frågorna avseende målområdet *Utveckling och lärande* har fått ett lägre resultat; från 77 % 2011 till 75 % 2012. Resultatet är inte helt jämförbart med 2011, eftersom en fråga är ny och en fråga har flyttats från målområdet *Barns utveckling*.

<i>Mitt barns nyfikenhet och lust att lära uppmuntras;</i>	från 82 % till 83 %
<i>Mitt barn ges stöd i att utvecklas språkligt;</i>	97 % båda åren
<i>Mitt barn ges stöd i att utveckla sin matematiska förmåga;</i>	70 % (ny fråga)
<i>Miljön i förskolan bidrar till mitt barns utveckling och lärande;</i>	från 73 % till 74 %
<i>Mitt barns utveckling och lärande dokumenteras och följs upp;</i>	från 72 % till 71 % (flyttad).

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Utveckling och lärande*.

I *Handlingsplanen för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling*, framgår att pedagogerna ska ge barnen tillgång till sagor, berättelser, bild och form, rörelse, musik, rim och ramsor, teater och museibesök, drama, natur, matematik och traditioner. Detta är viktiga ingredienser för att stimulera barnens tankar och känslor. Pedagogerna ska inta ett språkutvecklande arbetssätt d.v.s. att använda språket på ett medvetet sätt under hela dagen. Barnen ska omges av ett rikt och nyanserat språk. Pedagogerna ska arbeta utifrån det som barnet har med sig av sitt språk, sin kultur, sin förståelse och sina erfarenheter. Modersmålet är avgörande för barnets identitets-, kunskaps- och språkutveckling samt ska vara en integrerad del i den vardagliga verksamheten. Pedagogerna bör därför organisera sin verksamhet i mindre grupper. Handlingsplanen måste som tidigare nämnts fortsätta att implementeras till all personal i förskolan.

Pedagogisk dokumentation hjälper pedagogerna att få syn på hur barnen använder språket i olika situationer, hur barn tänker, ser lösningar och använder sin fantasi. Genom dokumentationen kan pedagogerna hjälpa barnet att få syn på sin egen lärnprocess och reflektionen hjälper till att se, minnas och förstå barnets eget lärande. Arbetslagen behöver fortsätta utveckla den pedagogiska dokumentationen. En omfattande satsning på kompetensutveckling i pedagogisk dokumentation har startat och kommer att ligga till grund för detta arbete.

Förskolorna behöver bli bättre på att arbeta med matematik, naturvetenskap och teknik med tanke på att endast 70 % av föräldrarna anser att deras barn får stöd i att utveckla sin matematiska förmåga.

Barns inflytande

NÄMNDMÅL:

Förskolans arbetssätt ska utveckla barns inflytande över förskolans miljö och verksamhet

Resultat

Förskoleundersökningen visar att frågorna avseende målområdet *Barns inflytande* har fått ett högre resultat; från 78 % 2011 till 81 % 2012. Resultatet är inte helt jämförbart med 2011, eftersom en fråga flyttats till målområdet *Utveckling och lärande*.

Mitt barn får stöd i att ta egna initiativ och eget ansvar; från 86 % till 83 %

Mitt barns tankar och idéer tas tillvara; från 80 % till 79 %.

Utifrån enheternas förväntade resultat för måluppfyllelsen av sina åtaganden har de i sina självvärderingar bl.a. noterat följande resultat. Att barnen;

- är delaktiga i utformning av miljö och material efter behov och önskemål
- får möjlighet att välja olika aktiviteter
- tar egna initiativ till lek och skapande
- föreslår lösningar på hur idéer kan genomföras och utvecklas
- får delta i demokratiska processer.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Barns inflytande*.

Genom att arbeta med pedagogisk dokumentation så har förståelsen för den egna praktiken och processerna i barnens lärande och utveckling växt. En ökad medve-

tenhet om vikten av barns delaktighet och inflytande har uppnåtts genom att pedagogerna har möjlighet att i olika forum reflektera tillsammans kring barns inflytande och delaktighet. Pedagogerna har fått en större förståelse för behovet av att reflektera i samverkan med både barn, arbetslag och föräldrar. Reflektionen kring dokumentationen för både barn och vuxna behöver dock utvecklas och organiseras bättre.

Pedagogerna behöver ständigt och på ett medvetet sätt arbeta med vad barns inflytande och delaktighet betyder. Pedagogerna kan bli ännu mer aktiva i mötet med barnen, ställa frågor, lyssna, visa intresse genom nyfikenhet och utmana barnen i deras utforskande. Ett verktyg i detta arbete är att utveckla den pedagogiska dokumentationen. En omfattande satsning på kompetensutveckling i pedagogisk dokumentation har som tidigare nämnts startat och kommer att ligga till grund för detta arbete.

Förskola och hem

NÄMNDMÅL:

Förskolans arbetssätt ska utveckla föräldrars möjlighet till delaktighet och inflytande av barns lärande och utveckling

Resultat

Förskoleundersökningen visar att frågorna avseende målområdet *Förskola och hem* har fått ett högre resultat; från 76 % 2011 till 79 % 2012.

Jag känner mig välkommen att ställa frågor och framföra synpunkter på verksamheten; från 79 % till 81 %

Jag får veta vad förskolan gör för att stödja mitt barns utveckling; från 68 % till 70 %

Jag har fått information om förskolans mål och arbetssätt; från 82 % till 85 %.

Utifrån enheternas förväntade resultat för måluppfyllelsen av sina åtaganden har de i sina självvärderingar bl.a. noterat följande resultat. Att föräldrarna;

- uttrycker synpunkter och värderingar
- deltar i föräldraråd, föräldramöten, öppet hus, utställningar
- har kännedom om förskolans verksamhetsplan, likabehandlingsplan och kvalitetsredovisning
- får information om verksamheten på förskolan
- har förtroendefulla relationer med pedagogerna då tankar och åsikter kan uttryckas.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Förskola och hem*.

Förskolorna behöver vidareutveckla kommunikationen med föräldrarna. Informationen på *Jämför service* på www.stockholm.se ska uppdateras. Pedagogerna behöver bli bättre på att synliggöra förskolans åtaganden och arbetssätt för föräldrarna utifrån förskolans styrdokument.

I *Handlingsplanen för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling* framgår att föräldrarnas medverkan är av vikt för barnens utveckling och ska ses som en resurs i arbetet. Förskolan ska därför tillvarata föräldrarnas perspektiv. De olika mötesforumen ska även ge föräldrarna möjlighet att utbyta tankar och erfarenheter. I samband med inskolningen samtalar pedagogerna med alla föräldrar utifrån språkdomäner kring barnens språkliga erfarenheter. Detta följs upp i samband med utvecklingssamtalen. Genom pedagogisk dokumentation kan pedagogerna tillsammans med föräldrarna föra en dialog kring barns lärande. Dokumentationen ska vara tillgänglig för barnen och deras familjer. Handlingsplanen måste som tidigare nämnts fortsätta att implementeras successivt till all personal i förskolan av Älvsjös pedagogiska ledare.

Arbetslagen behöver utveckla den pedagogiska dokumentationen. En omfattande satsning på kompetensutveckling i pedagogisk dokumentation har som tidigare nämnts startat och kommer att ligga till grund för detta arbete.

Förskolans centrala förskoleråd i Älvsjö med en representant från varje förskoleråd träffar verksamhetsområdeschefen tillsammans med förskolechefer för information och diskussion ett par gånger per år. Förskolorna har sina egna förskoleråd, som träffas ett par gånger varje termin där föräldrar, förskolechef och representanter för pedagoger för en dialog om olika verksamhetsfrågor. Även föräldramöten genomförs på avdelningarna då planering och utvärdering finns med på dagordningen. Det finns ett system för att ta tillvara synpunkter och klagomål, som omfattar såväl förskolorna som förvaltningen i sin helhet.

Samverkan med skolan

NÄMNDMÅL:

Förskolans arbetssätt ska stödja barns övergång till skolan i samarbete med föräldrar och skola

Resultat

Förskoleundersökningen visar att en ny fråga avseende målområdet *Samverkan med skolan* nu finns med. Resultatet för frågan *Jag är nöjd med hur förskolan förbereder övergången till förskoleklass för mitt barn* är 64 %. Detta kan jämföras med stadens 69 %.

Utifrån enheternas förväntade resultat för måluppfyllelsen av sina åtaganden har de i sina självvärderingar bl.a. noterat följande resultat. Att de blivande skolbar-
nen;

- berättar om sina upplevelser från skolbesöken
- är med och väljer dokumentation till överlämnandesamtalet mellan försko-
la och skola
- och föräldrarna har positiva förväntningar inför skolstarten
- pratar om skolstarten i positiva termer.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Samverkan med skolan*.

Samarbetet med skolorna har sett olika ut beroende på vilken skola förskolan haft kontakt med. Besked om vilken skola barnet kommit in på kom sent i vissa fall, vilket föranledde informations- och kommunikationsbrister mellan förskolan och skolan.

Samverkan med skolan ska ske i enlighet med *Handlingsplanen för övergången förskola-skola*, som revideras av förskolechefer och biträdande rektorer inför varje läsår. För närvarande riktar handlingsplanen in sig på arbetet med övergångarna mellan förskolorna och stadsdelens kommunala skolor. Antalet barn som väljer friskolor eller kommunala skolor i andra stadsdelar har ökat och varierar mellan de olika enheterna. Det finns idag inget strukturerat samarbete med dessa skolor. Förvaltningen behöver, som ett första steg, se över hur samarbetet kan utvecklas vad gäller friskolorna som ligger inom vårt eget stadsdelsområde.

Utvecklingsområden

Året har präglats av ett intensivt utvecklingsarbete. Förvaltningen har inlett ett kvalitetsutvecklingsarbete som kommer att sträcka sig över flera år. Siktet är inställt på att förskolorna ska hålla en jämn och hög kvalitet. Satsningen innefattar;

Ledningssystem för planering, uppföljning, utvärdering och utveckling

Förvaltningen ska fortsätta att vidareutveckla förskoleenheternas systematiska kvalitetsarbete. I detta ingår bl.a. att utarbeta ändå tydligare förväntade resultat samt att ytterligare förbättra bedömnings- och analysarbetet. Den sammanfattande analysen och bedömningen av måluppfyllelsen och lärdomarna under året hänger nu inte på ett tydligt sätt ihop med de utvecklingsområden och åtgärder för utveckling som enheterna tar fram till nästa års verksamhetsutveckling. Pedagogerna behöver också bli bättre på att synliggöra förskolans åtaganden, förväntade resultat och arbetssätt för föräldrarna utifrån förskolans styrdokument.

Förskoleenheterna kommer att fortsätta sin satsning på att öka andelen förskollärare. Då vakanser uppstår ska de försöka rekrytera nya förskollärare. Målet på sikt är inställt på att andelen förskollärare ska vara 50 %.

Med anledning av det introduktionsår som nyutexaminerade förskollärare måste genomgå för att de ska kunna få ut sin lärarlegitimation, behöver förskolorna ta fram en handlingsplan för hur detta ska genomföras.

Handlingsplan för barns språk- och kunskapsutveckling

Arbetet med barns olika språkliga och kommunikativa uttrycksformer är en av hörnstenarna i förskolans verksamhet och lägger också en grund till barnens läs- och skrivutveckling. Stadsdelsnämnden har antagit en handlingsplan för arbetet med barns språk- och kunskapsutveckling. Planen är direkt kopplad till de mål som finns i förskolans styrdokument och innehåller ett antal strategier och verktyg för att kunna uppfylla målen. Handlingsplanen har reviderats under året och den fortsätter att implementeras successivt på alla förskolor med hjälp av de pedagogiska ledarna.

Satsning på arbetet med barns matematiska förmåga

Förskolorna behöver arbeta mer med hur de kan ge barnen förutsättningar för att utveckla sitt intresse för matematik, teknik och naturvetenskap. Fler pedagoger kommer att skickas iväg på de utbildningar som anordnas inom detta område. Även förskolornas miljöer behöver ses över så att de erbjuder barnen möjlighet att få utforska matematik, naturvetenskap och teknik både inomhus och utomhus.

Satsning på pedagogisk dokumentation

Arbetslagen behöver utveckla den pedagogiska dokumentationen för att beskriva processen i barnens lärande och utveckling, öka barnens inflytande genom att reflektera tillsammans med barnen samt kommunicera barnens lärande med föräldrarna. En omfattande satsning på kompetensutveckling i pedagogisk dokumentation har startat och kommer att ligga till grund för detta arbete.

En övergripande satsning på praktisk IT- och mediekompetens (PIM) för förskolor och skolor i Stockholms stad har startat. PIM består av handledningar i hur IT praktiskt och pedagogiskt kan användas i verksamheten. Utbildningarna påbörjades i Älvsjö våren 2012. All förskolepersonal kommer att utbildas fram till 2015.
